

www.palic-ludas.rs

JP „Palić-Ludaš“
Kanjiški put 17a
24413 Palić
Tel. 024 753 121
office@palic-ludas.rs

Izveštaj o realizaciji Programa upravljanja Parkom prirode „Palić“ za 2016. godinu

PALIĆ, 2016.

1. UVOD

U skladu sa članom 54 Zakona o zaštiti prirode („Sl. glasnik RS”, br. 36/09, 88/10 i 91/10-ispr.) i članom 10 Odluke o proglašenju zaštićenog područja Park prirode „Palić“ („Službeni list Grada Subotice“ br. 15/13 i 17/13-ispravka), upravljač zaštićenog područja izveštava o realizaciji Godišnjeg programa upravljanja Parkom prirode „Palić“ nadležnu lokalnu samoupravu – Grad Subotici - koja je i donela akt o zaštiti područja.

Osnov za izradu ovog Izveštaja je Odluka proglašenju zaštićenog područja Park prirode „Palić“ („Službeni list Grada Subotice“ br. 15/13 i 17/13-ispravka), a u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, član 54. i Plan upravljanja PP „Palić“ 2014-2023 (saglasnost Skupštine grada Subotice br. I-00-023-24/2014).

2. CILJEVI ZAŠTITE, OČUVANJA, UNAPREĐENJA I ODRŽIVOG KORIŠĆENJA ZAŠTIĆENOGL PODRUČJA

Glavni ciljevi i zadaci određeni su Planom upravljanja Parka prirode i prema do sada realizovanim aktivnostima datim u Izveštaju o ostvarenju programa upravljanja PP „Palić“ prethodne godine:

- Nastavak razvijanja baze podataka u funkciji upravljanja, korišćenja i praćenja stanja u cilju definisanja projekata aktivne zaštite i očuvanja zaštićenog područja uz razvijanje GIS kroz projekat Grada Subotica;
- Razvijanje i unapređivanje čuarske službe;
- Sprovođenje mera aktivne zaštite prirode (staništa sa strogo zaštićenim i zaštićenim vrstama, suzbijanje invazivnih vrsta, korišćenje i upravljanje tršćacima);
- Smanjivanje antropogenog pritiska (kontrola aktivnosti i kretanja u zaštićenom području);
- Unapređenja prirodnih i stvorenih vrednosti (redovne mere nege);
- Praćenja stanja prirodnih i stvorenih vrednosti;
- Razvijanje različitih oblika prezentacije prirodnih vrednosti područja, edukativnih, rekreativnih, eko i etno turističkih sadržaja u cilju razvoja održivog korišćenja i sufinansiranja zaštite prirode;
- Rad na edukaciji lokalnog stanovništva i korisnika zaštićenog područja o značaju očuvanja prirodnih vrednosti i uvođenju održivih vidova korišćenja zaštićenog područja u poljoprivredi i turizmu;
- Uklapanje u mrežu ekoloških koridora i „Natura 2000“;
- Aktivnosti na realizaciji Plana za unapređenje ekološkog stanja Palićkog jezera i njegove okoline.

3. ZAŠTITA, ODRŽAVANJE, PRAĆENJE STANJA I UNAPREĐENJE PRIRODNIH I STVORENIH VREDNOSTI

A. ČUVANJE, ODRŽAVANJE I PREZENTACIJA ZAŠTIĆENOGL PODRUČJA

A.1. Čuvanje zaštićenog područja - Čuarska služba

Čuvanje i nadzor u PP „Palić“ je kontinuirani zadatak u cilju preventivne zaštite prirodnih vrednosti, a u skladu sa članom 109. i 110. Zakona o zaštiti prirode („Sl. glasnik RS“, br. 36/09, 88/10 i 91/10-ispr). Čuvanje je obavljala čuarska služba upravljača.

Čuarska služba je tokom godine u kontinuitetu nadgledala sprovođenje režima zaštite prirodnih vrednosti, namenu i korišćenje površina od strane svih korisnika prostora, kao i

posestilaca kroz redovan obilazak područja. Čuvarska služba je kontinuirano izveštavala stručnu službu kroz terenski dnevnik, a stručna služba je pratila stanje.

Čuvanje zaštićenog područja Park prirode „Palić“ obavljaju dva čuvara koji su sa ostalim čuvarima organizovani u čuvarsku službu. Čuvari poseduju potvrdu o položenom stručnom ispitu za čuvara prema važećem Pravilniku o polaganju stručnog ispita za čuvara zaštićenog područja ("Sl. glasnik RS", br. 117/2014).

Tokom godine su podnete dve prijave nadležnoj inspekciji:

- narušavanje II i III stepena zaštite odlaganjem šuta i peska
- posedovanje ribe – 8 mrtvih primeraka smuđa (*Stizostedion lucioperca*) veličine ispod dozvoljenog.

A.2. Održavanje zaštićenog područja

A.2.1. Rad stručnih službi na izradi i sprovodenju upravljačkih dokumenata

Stručna služba je tokom godine u kontinuitetu radila na izradi i sprovodenju upravljačkih dokumenata. Izrađena je sledeća planska dokumentacija:

- Izveštaj o ostvarivanju Programa upravljanja za 2015. godinu;
- Program upravljanja za 2017. godinu.

Upravljač je sprovodio i aktivnosti na izradi projektne dokumentacije u vezi sa realizacijom Akcionog plana – Plan za unapređenje ekološkog stanja Palickog jezera i njegove okoline („Službeni list“ Grada Subotice broj 24, od 15. jula 2014. godine).

A.2.2. Aktivnosti i radovi na obeležavanju

Tokom godine se radilo na održavanje već postavljenih tabli zaštićenog područja i ribarskog područja „Palić-Kireš-Ludaš“ unutar Parka prirode „Palić“ (dopuna, popravka).

Slika 1-2 – Upravljač se redovno suočava sa problemima vandalizma

A.2.3. Upravljanje otpadom i održavanje mobilijara

Održavanje javne zelene površine, koju čine parcele pod zaštitom, odvijalo se i 2016. godini po Godišnjem Programu održavanja čistoće na površinama javne namene na zaštićenom području i Godišnjem Programu održavanja javnih zelenih površina na površinama javne namene na zaštićenom području u skladu sa Odlukom o obavljanju komunalnih delatnosti („Sl. list Grada Subotice“ br. 2/2013 i 7/2013) i Odlukom o održavanju javnih zelenih površina („Sl. list grada Subotice“, br. 3/2012, 52/2012, 2/2013 i 7/2013 - ispr.).

Pored redovnih poslova u Velikom parku obuhvaćenih gore pomenutim programima, koji su finansirani nezavisno od ovog programa, realizovane su i sledeće aktivnosti:

- mehaničko krčenje šiblja, granja i pojedinačnih stabala ili grupa stabala svih prečnika
- hemijsko suzbijanje alohtonih i invazivnih vrsta u vegetacionom periodu
- mehaničko košenje trske i uklanjanje
- košenje travnih površina,

na održavanju lokaliteta:

- Obala i zelena površina oko Omladinskog jezera (obala i livada),
- Vikend naselje,
- Održavanje postojeće staze oko jezera do uređenja obale jezera,
- Košenje livadskih površina u zaštićenom području i u zaštitnoj zoni Parka prirode „Palić“.

Ove aktivnosti su se finansirale kroz ugovor sa Gradom Subotica – ugovori broj: II-00-401-709/2016.

A.3. Prezentacija zaštićenog područja

A.3.1. Štampanje promotivnog materijala, izrada edukativnih tabli i medijsko predstavljanje

Planiralo se reizdanje postojećih izdanja (ekoturistička karta) i izrada novih izdanja. Aktivnost nije realoizovana zbog nedostatka sredstava.

Tokom godine radilo se na pripremi dva izdanja sa Nacionalnim parkom „Kiškunšag“. Dvojezična izdanja (srpski/mađarski) obrađuju različite teme koje su u vezi sa zaštitom prirode, kao i elemente iz legislative u vezi sa zaštitom prirode u obe države. Oba izdanja su realizovana kroz saradnju JP „Palić-Ludaš“ i Direkcije Nacionalnog Parka „Kiškunšag“. Štampu izdanja je finansirala Direkcija Nacionalnog Parka „Kiškunšag“, dok je prevode realizovalo naše preduzeće.

U sklopu projekta „Edukativni aktivnosti na očuvanju biološke i predeone raznovrsnosti“ (finansirao Grad Subotica) su štampani promotivni materijali (majice).

Nastavila se saradnja sa lokalnim i regionalnim glasilima Ju eko TV, Panon RTV, TV Vojvodina i svim zainteresovanim glasilima. Izrada video i audio materijala nije bilo. Aktivnosti su se realizovale iz sopstvenih resursa.

A.3.2. Zasnivanje i uspostavljanje baze podataka (katastar, GIS i dr.)

Nastavak formiranja baze podataka koja se odnosi na sprovođenje režima i mera zaštite i unapređivanja kroz rad na interaktivnoj bazi podataka za sva zaštićena područja kojima upravlja JP „Palić-Ludaš“.

Nastavljeno je razvijanje baze podataka o vlasničkoj i korisničkoj strukturi, kao i o izdatim uslovima zaštite prirode na parcelama u zaštićenom području.

A.3.3. Razvoj naučnih, obrazovnih i kulturnih funkcija zaštićenog područja

Tokom 2016. godine obezbeđena je podrška za nekoliko istraživača koji su obavljali ispitivanja na području PP „Palić“ ispred sledećih institucija i udruženja:

- Tokom avgusta 2016. godine sprovedena su terenska istraživanja u Parku prirode „Palić“ sa ciljem inventarisanja biodiverziteta datog područja, te su popisani predstavnici grupa koje do tada nisu obrađivane unutar zaštićenog prirodnog dobra. Na popisu leptira (Lepidoptera) i riličara (Hemiptera) su radili članovi Udruženja za održivi razvoj i očuvanje prirodnih staništa „HabiProt“ (Beograd), dok su na popisu pravokrilaca (Orthoptera), herpetofaune i gljiva radili članovi Naučno-istraživačko društvo studenata biologije i ekologije

„Josif Pačić“ (Novi Sad). Obilaženo je četiri lokaliteta na preporuku Upravljača: slatina kod Palića ($46.081528^{\circ}\text{N}$ $19.752615^{\circ}\text{E}$), Malo pojilo ($46.073394^{\circ}\text{N}$ $19.767731^{\circ}\text{E}$), livada kod Tapšinog kanala ($46.098077^{\circ}\text{N}$ $19.748833^{\circ}\text{E}$) i livada kod Stare ribare ($46.077325^{\circ}\text{N}$ $19.740899^{\circ}\text{E}$).

Slika 3 - Istraživači na terenu – slatina na zapadnom obalu jezera Palić

Slika 4 - Zelena žaba (*Pelophylax* *kl.* *esculentus*)

- Departman za uređenje, korišćenje i zaštitu voda Poljoprivrednog Fakulteta u Novom Sadu u okviru istraživanja bilansa azota i fosfora na zaštićenim prirodnim dobrima obavio je uzorkovanje vode, trske i zemljišta i u PP „Palić“. Za aktivnost postoji Rešenje o uslovima zaštite prirode prirode Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode (Broj: 03-862/2 od 17.06.2015.).

- Centar za multidisciplinarna istraživanja Beograd – *Metodologija praćenja kvaliteta vode putem pasivnih senzora*

- U sklopu eko-kampa *Ludaš 2016* učesnici dečje smene su imali priliku da pogledaju rad prečistača otpadnih voda u Subotici, kao i da se upoznaju sa prirodnim vrednostima Parka prirode „Palić“ kroz organizovanog ekskurzija. Eko-kamp Ludaš 2016 se realizovalo u saradnji sa Udruženjem ljubitelja prirode „Riparia“ u sklopu projekta „Edukativni aktivnosti na očuvanju biološke i predeone raznovrsnosti“ (finansirao Grad Subotica).

Slika 5 - Prečišćavanje otpadnih voda

Slika 6 – Predavanje u Velikom Parku

U sklopu projekta Udruženja ljubitelja prirode „Riparia“ *Razumi, prihvati, učestvuj - Ekosistemske usluge Palićkog jezera* učesnici su imali priliku da se upoznaju sa prirodnim vrednostima jezera i okoline, problematikom njihove zaštite i ekosistemskim uslugama koje pružaju. Pored organizovanih predavanja, pešačke i biciklističke ture u PP „Palić“, realizovano

je i štampanje brošure o ekosistemskim uslugama Palićkog jezera. Projekat je sufinansirao Grad Subotica - Fond za zaštitu životne sredine. (Fotogalerija projekta na sajtu Udruženja: <http://www.riparia.org.rs/sr/projekat-razumi-prihvati-ucestvuj>)

Slika 7 – Predavanje u MZ Palić

Slika 8 – Biciklistička tura u PP „Palić“

B. UPRAVLJANJE POSETILOCIMA

B.1. Izgradnja ulaznih stanica

U PP „Palić“ tokom 2016. godine nisu planirane aktivnosti na izgradnji ulaznih stanica.

B.2. Centri za posetioce

Vizitorski centar Ludaš, smešten u SRP „Ludaško jezero“ je u višenamenskoj funkciji. Pored funkcije radnog prostora Upravljača svih zaštićenih područja u Subotici, ima i funkciju prijema posetilaca.

Tokom 2016. u Centru su se odvijali programi za različite ciljne grupe - edukacija o svim zaštićenim područjima kojima upravlja JP „Palić-Ludaš“.

Zbog nedostatka sredstava nije završena procedura tehničkog prijema Centra.

C. PRAĆENJE I UNAPREĐENJE STANJA ZAŠTIĆENOOG PODRUČJA

C.1. Monitoring

Nastavljen je monitoring staništa strogo zaštićenih vrsta. Praćenje stanja obavljao je čuvar područja prilikom redovnih obilazaka terena i stručni saradnik u sezonskim periodima u skladu sa uslovima zaštite prirode i izveštajima o nadzoru Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode Novi Sad. Pojedine grupe podataka o monitoringu su prikupljane i od istraživača koji rade na terenu. Podaci su se unosili u bazu podataka.

Tokom godine se sa Nacionalnim prakom „Kiškunšag“ iz Mađarske radilo na uspostavljanju uniformnog sistema monitoringa u smislu pojačanog praćenja stanja taksona koji se u Mađarskoj nalaze na listi *Natura 2000* vrsta. Utvrđene su značajne vrste koje se nalaze sa obe strane granice i napravljen je plan i dinamika praćenja populacija navedenih vrsta. U Srbiji još uvek ne postoji jedinstvena lista *Natura 2000* vrsta, ali mi očekujemo da će veliki broj vrsta koje smo definisali ući na buduću listu. U slučaju da, ipak, neke vrste ne uđu – svakako ćemo imati podatke o vrstama koje se nalaze na listi zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta - Pravilniku o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva („Službeni glasnik Republike Srbije“ br. 5/2010 i 47/2011).

Rbr.	Naziv	Narodni naziv (srpski)	Narodni naziv (mađarski)	IUCN
1	<i>Centaurea sadleriana</i>	zečina, kozja brada	sedler imola	
2	<i>Cirsium brachycephalum</i>	kratkoglavičasta palamida	kisfészkű aszat	Least Concern - LC
3	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Švarcenbergova bokvica	erdélyi útifű	
	Insecta			
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		nagy tűzlepke	
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	močvarni mravnik	vérfű- hangyaboglárka	Near Threatened - NT
	Ihtiofauna			
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	čikov	réti csík	Least Concern - LC
	Batrachofauna			
1	<i>Hyla arborea</i>	gatalinka	zöld levelibéka	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	žaba češnjača	barna ásóbéka	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	šumska žaba	erdei béka	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	podunavski mrmoljak	dunai gőte	Near Threatened - NT
	Herpetofauna			
1	<i>Emys orbicularis</i>	barska kornjača	mocsári teknős	Lower Risk/near threatened - LR/NT
	Ornitofauna			
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	istočni trstenjak	csíkosfejű nádiposzáta	Vulnerable A2c - V
2	<i>Actitis hypoleucos</i>	polojka	billegetőcankó	Least Concern - LC
3	<i>Alauda arvensis</i>	poljska ševa	mezei pacsirta	Least Concern - LC
4	<i>Alcedo atthis</i>	vodomar	jégmadár	Least Concern - LC
5	<i>Anas (Spatula) clypeata</i>	patka kašikara	kanalas réce	Least Concern - LC
6	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	grogotovac	böjtí réce	Least Concern - LC
7	<i>Anthus campestris</i>	stepska trepteljka	parlagi pityer	Least Concern - LC
8	<i>Ardea purpurea</i>	crvena čaplja	vörös gém	Least Concern - LC
9	<i>Ardeola ralloides</i>	žuta čaplja	üstökösgém	Least Concern - LC
10	<i>Athene noctua</i>	kukumavka	kuvik	Least Concern - LC
11	<i>Aythya ferina</i>	riđoglava patka	barátréce	Least Concern - LC
12	<i>Aythya nyroca</i>	patka njorka	cigányréce	Near Threatened - NT
13	<i>Botaurus stellaris</i>	vodeni bik	bölömbika	Least Concern - LC
14	<i>Calidris alpina</i>	severni žalar	havasi partfutó	Least Concern - LC
15	<i>Caprimulgus europaeus</i>	leganj	európai lappantyú	Least Concern - LC
16	<i>Carduelis cannabina</i>	konopljarka	kenderike	Least Concern - LC
17	<i>Chlidonias hybrida</i>	belobrka čigra	fattyúszerkő	Least Concern - LC
18	<i>Chlidonias niger</i>	crna čigra	kormos szerkő	Least Concern - LC
19	<i>Ciconia ciconia</i>	bela roda	fehér gólya	Least Concern - LC
20	<i>Circus aeruginosus</i>	eja močvarica	barna réthihéja	Least Concern - LC
21	<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	hamvas réthihéja	Least Concern - LC

22	<i>Coracias garrulus</i>	modrovрана - zlatovрана	európai szalakóta	Near Threatened - NT
23	<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica	fürj	Least Concern - LC
24	<i>Crex crex</i>	prdavac	haris	Least Concern - LC
25	<i>Falco tinnunculus</i>	vetruška	vörös vércse	Least Concern - LC
26	<i>Galerida cristata</i>	ćubasta ševa	búbospacsirta	Least Concern - LC
27	<i>Gallinago gallinago</i>	barska šljuka	sárszalonka	Least Concern - LC
28	<i>Haliaeetus albicilla</i>	belorepan	rétisas	Least Concern - LC
29	<i>Hippolais pallida</i>	sivi voljić	halvány geze	Least Concern - LC
30	<i>Hirundo rustica</i>	seoska lasta	füsti fecske	Least Concern - LC
31	<i>Ixobrychus minutus</i>	čapljica	törpegém	Least Concern - LC
32	<i>Jynx torquilla</i>	vijoglava	nyaktekercs	Least Concern - LC
33	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	tövisszúró gébics	Least Concern - LC
34	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	kis örgébics	Least Concern - LC
35	<i>Limosa limosa</i>	muljača	nagy goda	Near Threatened - NT
36	<i>Lullula arborea</i>	šumska ševa	erdei pacsirta	Least Concern - LC
37	<i>Luscinia svecica</i>	modrovoljka	kékbegy	Least Concern - LC
38	<i>Merops apiaster</i>	pčelarica	gyurgyyalag	Least Concern - LC
39	<i>Miliaria calandra</i>	velika strnadica	sordély	Least Concern - LC
40	<i>Muscicapa striata</i>	siva muharica	szürke légykapó	Least Concern - LC
41	<i>Numenius arquata</i>	carska šljuka	nagy póling	Near Threatened - NT
42	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gak	bakcsó	Least Concern - LC
43	<i>Oenanthe oenanthe</i>	obična beloguza	hantmadár	Least Concern - LC
44	<i>Otus scops</i>	ćuk	füleskuvik	Least Concern - LC
45	<i>Oxyura leucocephala</i>	plavokljuna patka	kékcsőrű réce	Endangered A2bcde+4bcde
46	<i>Parus cristatus</i>	ćubasta senica	búbos cinege	Least Concern - LC
47	<i>Perdix perdix</i>	jarebica	fogoly	Least Concern - LC
48	<i>Pernis apivorus</i>	osičar	darázsölyv	Least Concern - LC
49	<i>Philomachus pugnax</i>	prudnik ubica	pajzsos cankó	Least Concern - LC
50	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	obična crvenperka	kerti rozsdafarkú	Least Concern - LC
51	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	šumski zviždak	sisegő füzike	Least Concern - LC
52	<i>Picus viridis</i>	zelena žuna	zöld küllő	Least Concern - LC
53	<i>Porzana pusilla</i>	barski petlić	törpevízicsibe	Least Concern - LC
54	<i>Riparia riparia</i>	bregunica	partifecske	Least Concern - LC
55	<i>Sterna hirundo</i>	obična čigra	küszvágó csér	Least Concern - LC
56	<i>Streptopelia turtur</i>	grlica	vadgerle	Least Concern - LC
57	<i>Tringa erythropus</i>	mrki prudnik	füstös cankó	Least Concern - LC
58	<i>Tringa glareola</i>	prudnik migavac	réti cankó	Least Concern - LC
59	<i>Tringa totanus</i>	crvenonogi sprudnik	piroslábú cankó	Least Concern - LC
60	<i>Tyto alba</i>	kukuvija	gyöngybagoly	Least Concern - LC
61	<i>Upupa epops</i>	pupavac	búbos banka	Least Concern - LC
62	<i>Vanellus vanellus</i>	vivak	bíbic	Least Concern - LC
Teriofauna				
1	<i>Apodemus agrarius</i>	prugasti miš	pirókegér	Least Concern - LC

2	<i>Cricetus cricetus</i>	hrčak	mezei hörcsög	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	jež	európai sün	Least Concern - LC
4	<i>Lutra lutra</i>	vidra	európai vidra	Near Threatened - NT
5	<i>Plecotus austriacus</i>	ljiljak	szürke hosszúfülű-denevér	Least Concern - LC
6	<i>Mustela eversmannii</i>	stepski tvor	molnárgörény	Least Concern - LC

Tabela 1. Taksoni koji se evidentiraju (u smislu praćenja stanja) u PP „Palić“ i NP „Kiškunšag“

C.2. Revitalizacija

Tokom 2016. godine realizovana je revitalizacija sa ispašom kod lokaliteta „Malo pojilo“ - većim delom u II, a manjim u III stepenu zaštite u okviru Parka prirode „Palić“ – u pitanju je vlažna (močvarna) livada na koju se nadovezuje slatinska livada, a na višim terenima se nastavlja stepa). Od 2015. godine lokalitet je ograđen, ispred ograde je postavljen električni pastir i konstruisana je jedna nadstrešnica (montažna – prenosiva), gde se stoka sklanja od nepovoljnih meteoroloških uslova. Krajem 2015. puštena je pet jedinki sivih goveda (podolsko goveče - *Bos primigenius taurus hungaricus*), i već su uočene značajne razlike u odnosu na prethodni izgled terena – značajno smanjenje količine trske usled ispaše. Ispaša se realizovala tokom cele 2016. godine i pokazalo se kao veoma efikasan način održavanja staništa. Trska je skoro u potpunosti nestala sa terena, pojavile su se i biljke karakteristične za pomenute staništa, zabeleženi su i primerci velikog kaćuna (*Anacamptis laxiflora*) – strogo zaštićena vrsta.

Sve aktivnosti su usklađene sa rešenjem o uslovima zaštite prirode Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode broj: 03-1584/2 od 05.10.2015. godine; Odlukom o proglašenju zaštićenog područja Park prirode „Palić“ („Službeni list Grada Subotice“ br. 15/13 i 17/13-ispravka), Planom za unapređenje ekološkog stanja Palićkog jezera i njegove okoline („Službeni list“ Grada Subotice broj 24, od 15. jula 2014. godine), Planom detaljne regulacije za severoistočnu obalu Palićkog jezera.

Nastavljene su aktivnosti na revitalizaciji značajnih staništa (košenje, čišćenje podrasta, suzbijanje invazivnih vrsta), naročito:

- na stepskom ostatku kod južnog kraja nasipa II i III sektora;
- na degradiranoj stepi severozapadno od nasipa III i IV sektora;
- kod Velikog pojila – na površini napuštenog rasadnika;
- na slatini uz zapadnu obalu IV sektora;

Slika 9 – Košenje trske sa amfibijom kod starog rasadnika

Slika 10 – Podolci na Malom pojilu – u pozadini trska van područja pod revitalizacijom sa ispašom

U odnosu na Plan za unapređenja ekološkog stanja Palićkog jezera i okoline nastavile su se aktivnosti u skladu sa akcionim planom na realizaciji radova na formiranju multifunkcionalnog zaštitnog pojasa (košenje, krčenje invazivnih vrsta).

C.3. Mere aktivne zaštite prirode

Sprovođenje mera aktivne zaštite prirode koje se odnosi na zaštitu staništa/vrsta, kao i suzbijanje invazivnih vrsta u programskom periodu, upravljač je realizovao kroz aktivnosti:

- košenje vlažne livade kod kanala Tapša u cilju očuvanja staništa vlažne livade,
- praćenje stanja na staništima u II stepenu zaštite i priprema kartiranja, monitoringa i drugih aktivnosti (košenje, čišćenje podrasta, mere održavanja), tekuće održavanje lokaliteta sa slatinskim staništima (košenje, ispaša).
- realizacija aktivnosti na multifunkcionalnom pojusu oko jezera Palić:

Pripremljene su karte sa tačno ucrtanim površinama aktivnosti. Planom je obuhvaćeno priobalje II sektora jezera Palić, tri lokaliteta (pojasa) III sektora jezera Palić i Malo pojilo, lokalitet na IV sektoru jezera. Za svaki pojedinačni lokalitet definisana je dinamika, prostorni obuhvat, broj neophodnih radnika, mašina i drugih sredstava koje su potrebne za realizaciju aktivnosti. Prema planu realizone su aktivnosti:

1. Lokalitet: *Kod Rihtera* – košenje i uklanjanje trske amfibijom (vodenim kombajnom); iznošenje trske van predmetne lokacije; košenje vlažne livade
2. Lokalitet: *Južni deo II sektora* – uklanjanje alohtonih drvenastih vrsta
3. Lokalitet: *Stara ribara* (III sektor) – uklanjanje stabala i podrasta
4. Lokalitet: *Stari rasadnik* (III sektor) – košenje trske amfibijom, uklanjanje podrasta i vađenje jablana
5. Lokalitet: *Malo pojilo* (IV sektor) – uspostavljanje održavanja podolskim govedima
6. Lokalitet: *Kod klupe* (između II i III sektora) – košenje i ispaša.

Slika 11 – Radovi na južnom delu II sektora - uklanjanje alohtonih drvenastih vrsta

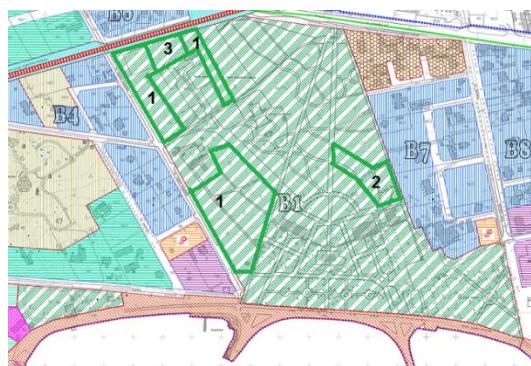
Sve predviđene aktivnosti su realizovane u skladu sa planiranim. Na nekim delovima je, zbog pogrešnog planiranja broj košenja smanjen, ili povećan, dok je na pojedinim delovima površina povećana. Aktivnost amfibije (vodenog kombajna) je bila više zastupljena od predviđenog. Takođe, ispostavilo se da je saradnja sa lokalnim stanovništvom mnogo uspešnija, u odnosu na očekivano. Pored kontinualnog nadziranja aktivnosti, čuvarska i stručna služba je na terenu obavila veliki broj razgovora sa lokalnim stanovništvom, uputila ih u ciljeve i očekivane rezultate projekta.

Na lokalitetu Malo pojilo (IV sektor jezera Palić) je započeto sa merama aktivne zaštite uz pomoć podolskog govečeta. Šest jedinki ove autohtone rase se trenutno nalazi na lokalitetu Malo pojilo, gde će se ispaša odvijati tokom cele godine. U planu je da se, ukoliko se ovo pokaže kao efikasan način održavanja staništa, isti model primenjuje i na drugim lokalitetima na Paliću i u drugim zaštićenim područjima. Time će, osim što se sprovode mere aktivne zaštite, zbog atraktivnosti ovih životinja, biti obogaćena i ekoturistička ponuda Palića.

Realizovane aktivnosti unutar Veliko parka

Na delovima parka (sa visokim zelenilom) uklanjana su mlađa stabla američkog koprivića (*Celtis occidentalis*) i jasenolikog javora (*Acer negundo*), krčen je podrast invazivnih vrsta, sasecan bršljan (*Hedera helix*) sa stabala neinvazivnih vrsta i uklanjan bršljan sa površine tla drobilicom.

Prilikom izvođenja ovih radova zadržane su neoštećene grupacije autohtonih žbunastih vrsta (kurika - *Euonymus europaeus*, svib - *Cornus sanguinea*, obična kalina - *Ligustrum vulgare* i divlja ruža -*Rosa canina*).

1 krčenje podrasta i delimično sasecanje bršljana sa stabala autohtonih i dr. neinvazivnih vrsta

2 krčenje podrasta, sasecanje bršljana sa stabala i uklanjanje vegetativne mase bršljana sa površine tla drobilicom

3 krčenje podrasta

Slika 12 - Iskrčen je podrast a vegetativna masa bršljana (*Hedera helix*) je zadržana na površini zemljišta (između aleje hrastova i Ul. Jožefa Hegediša)

Slika 13-14 - Iskrčen je podrast i vegetativna masa bršljana (*Hedera helix*) sa površine zemljišta (između radijalne staze koja vodi do Male gostione i staze koja je osa simetrije parka)

Sem vađenjem i sasecanjem uklanjanje invazivnih vrsta se radi i tretiranjem herbicidom. Primjenjuje se herbicid Glifosav za čiju je upotrebu Ministarstvo životne sredine, rударstva i prostornog planiranja dalo Saglasnost (br. 353-02-01274/2010-03 od 29.03.2011.). Početkom jula i u septembru 2016. godine Glifosavom su tretirana stabla i podrast kiselog drveta (*Ailanthus altissima* syn. *A. glandulosa*), podrast bagrema (*Robinia pseudoacacia*) i trnovca (*Gleditsia triacanthos*) i zove (*Sambucus nigra*). Tretiranje se vršilo premazivanjem (Glifosav) presečenih (jul) i zagrebanih (septembar) stabljika podrasta invazivnih vrsta i bušenjem kore i kambijuma stabala kiselog drveta (*Ailanthus glandulosa*) (septembar) a zatim injektovanjem Glifosava. Istom prilikom presecan je bršljan (*Hedera helix*) na stablima neinvazivnih vrsta.

Aktivnosti na tretiranju stabala i podrasta invazivnih vrsta Gifosavom i presecanje bršljana sa stabala neinvazivnih vrsta

Slika 15 - Podrast kiselog drveta (*Ailanthus glandulosa*) tretiran Glifosavom (septembar 2016.)

Slika 16-17 - Presečen bršljan (*Hedera helix*) na stablima.

D. UREĐENJE PROSTORA I ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA

D.1. Izrada prostornih planova

Tokom godine upravljač je učestvovao u pripremi, terenskom obilasku i konsultacijama u izradi PDR (Plana detaljne regulacije) – za deo obalnog pojasa Palićkog jezera.

D.2. Projekti i radovi na uređenju prostora (izrada i postavljanje mobilijara)

Tokom godine je predviđena zamena i popravka postojećeg mobilijara (klupe, kante za smeće) – što je obuhvaćeno Programom održavanja javnih zelenih površina na površinama javne namene na zaštićenom području za 2016. godinu.

Na osnovu Projekta geodetskog snimanja stabala u Velikom parku i na osnovu valorizacije postojećeg zelenila iz Elaborata- evidentiranje vrsta, zdravstvenog stanja i položaja stabala u Parku prirode „Palić“ započete su aktivnosti na:

- predprojektno ocenjivanje za stvaranje planske strukture, zoniranje, kompleksa Velikog parka
- definisanje prioriteta (Rešenje PZZP 03-2244/2 od 28. 12. 2015. tačka I 4.)
- izrada plana uklanjanja stabala invazivnih vrsta
- izrada projektne dokumentacije za obnavljanje parka.

D.3. Projekti i programi u oblasti šumarstva

Nije urađena Posebna osnova gazdovanja šumama za gazdinsku jedinicu „Palićke šume“ za period 2016-2025, nisu se stekli svi tehnički uslovi.

D.4. Projekti i programi u oblasti lovstva

U PP „Palić“ je prema Odluci o zaštiti zabranjen lov. Tokom godine su realizovane aktivnosti na edukaciji i obaveštavanju lovaca u vezi sa zabranama lova i ponašanjem u zaštitnoj zoni ovog zaštićenog područja.

D.5. Projekti i programi u oblasti ribarstva

Park prirode „Palić“ je deo ribarskog područja „Palić – Kireš – Ludaš“ i Javno preduzeće „Palić – Ludaš“ je korisnik navedenog ribarskog područja.

Aktivnosti u oblasti ribarstva su se odvijale u skladu sa Godišnjim programom upravljanja ribarskim područjem „Palić-Kireš-Ludaš“ za 2015. godinu.

U skladu sa Dozvolom/Rešenjem za selektivni ribolov radi sprečavanja razvoja alohtonih vrsta riba (broj: 130-501-449/2016-04 od 21.03.2016. godine) izdatom od strane Pokrajinskog sekretarijata za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine, na području jezera Palić – u IV sektoru – u okviru Parka prirode „Palić“ (Odluka o proglašenju zaštićenog područja Park prirode „Palić“ – Sl. list Grada Subotice br. 15/13 i 17/13 – ispr.) i Ribarskog područja „Palić – Kireš – Ludaš“ (Odluka o proglašenju ribolovnog područja „Palić – Kireš – Ludaš“, Sednica UO od 16.03.2009.), na osnovu člana 31. stava 3. i 6. Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda („Službeni glasnik RS“, br. 128/2014), sprovedene su aktivnosti na selektivnom izlovu ribe.

Selektivni ribolov se obavljalo u ribolovnoj vodi jezera Palić (IV sektor) u periodu od 19.03.2016. do 10.04.2016. godine. U selektivnom ribolovu su bili angažovani profesionalni ribari iz Nemačke - Dr. Götz Kuhn, inženjer i ekonomista ribarstva, Hannes Kuhn, ribar, inženjer ribarstva, Lars Kuhn, inženjer ribarstva, Jonas Hartmann, volonter -, zaposleni Javnog preduzeća „Palić-Ludaš“ i „Park Palić“ DOO-a kao pomoćna radna snaga.

Procena sastava ribljeg fonda u IV sektoru jezera Palić na osnovu rezultata izlova

Vrsta ribe	Udeo u ukupnoj biomasi u sektoru IV	Alohtona vrsta	Zaštićena vrsta
Srebrni karaš – <i>Carassius gibelio</i>	91,58%	+	
Smuđ – <i>Sander lucioperca</i>	5,6 %		+
Šaran – <i>Cyprinus carpio</i>	1,70%		
Sunčanica – <i>Lepomis gibbosus</i>	0,90%	+	
Grgeč – <i>Perca fluviatilis</i>	0,18%		
Amurski čebačok – <i>Pseudorasbora parva</i>	0,04%	+	
Uklja – <i>Alburnus alburnus</i>	7 komada		
Američki patuljasti somić – <i>Ameiurus melas</i>	6 komada	+	
Krupatica – <i>Blicca bjoerkna</i>	2 komada		
Crvenperka – <i>Scardinius erythrophthalmus</i>	3 komada		
Bodorka – <i>Rutilus rutilus</i>	1 komada		
Deverika – <i>Abramis brama</i>	1 komada		
Kesega – <i>Ballerus ballerus</i>	1 komada		+
Ukupno izlova babuška 16.767 kg			
Ukupno izlova šaran 8 komada ukupno 38 kg (sa uočenim šaranima oko 100kg)			
Ukupno izlova sunčanica procenjeno oko 50 kg			

Slika 18 – Ribočuvare Upravljača i nemački ribolovci su zajedno radili na selektivni izlov

D.6. Projekti i programi u oblasti turizma

Posebnih aktivnosti nije bilo osim saradnje i logističke podrške tokom realizacije raznih turističkih manifestacija na Paliću (Prvomajski uranak, Berbanski dani, Filmski festival Palić, Zlatni kotlić Palića 2016., itd.).

Tokom godine je realizovan projekat *Centra za istraživanje i studije turizma* – postavljena je informativna infrastruktura na tri jezika, a deo teksta je isписан i na Brajevoj azbuci. Iako se postavljanje desilo u oktobru mesecu, veliki deo mobilijara je uništen i otuđen. Za navedenu aktivnost postavljanja tabli je ishodovano rešenje o uslovima zaštite prirode (03-1657/2 od 12.08.2016. godine) i čuvarska služba je kontrolisala sve aktivnosti.

Slike 19-20 – Uništene info table

D.7. Projekti i programi u oblasti poljoprivrede

Na teritoriji Parka prirode „Palić“ postoji mala površina pod poljoprivrednim zemljištem koje se obrađuje u skladu sa već definisanim procedurama (košenje livada, rasadnik).

Deo ovih površina je bio predmet izdavanja u zakup tokom poslednje tri godine (uključujući i 2016. godinu). Komisija za izradu Programa uređenja poljoprivrednog zemljišta grada Subotice je u pripremi Programa za ovu godinu koristilo Uslove zaštite prirode pod kojima se državne parcele u PP „Palić“ mogu izdavati (Uslovi zaštite prirode od 2013. godine). Uslovi zaštite prirode čine sastavni deo ugovora o zakupu za parcele u zaštićenim područjima. Ograničenja uslovljena režimom prema Odluci o zaštiti su u zabrani intenziviranja proizvodnje i promene namene, ograničavanje košenja. Košenje livada je kontrolisano u cilju sprovođenja režima (košenje posle završetka cvetanja močvarnih orhideja i dugih strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta, ostavljanje pruga – „šavova“, vrsta mehanizacije,) a nadzirana je i ispaša (broj grla po hektaru, kretanje van staništa zaštićenih vrsta u generativnom periodu). Ove aktivnosti su se finansirale kroz ugovor sa Gradom Subotica – ugovori broj: II-00-401-52/2016.

E. OSTALI POSLOVI

E.1. Protivpožarna zaštita i požari

Tokom godine nije registrovan nijedan požar na predmetnom zaštićenom području. Tokom osetljivih perioda (rano proleće, kasna jesen, dani oko Prvog maja) čuvarska služba vrši pojačan nadzor.

E.2. Saradnja sa korisnicima prostora

Nastavljala se stalna saradnja čuvarske i stručne službe sa korisnicima prostora (posetioci, lokalno stanovništvo, ribolovci, vlasnici parcela).

Korisnici prostora Parka prirode ili vlasnici/korisnici parcela obraćali su se Upravljaču – stručnoj službi (usmeno ili pismeno), ili direktno čuvarskoj službi na terenu. Upiti korisnika prostora su razmotreni – dostavljene su im tražene informacije, ili su upućeni na proceduru potraživanja uslova zaštite prirode Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode. Tokom godine je evidentirano preko 37 različitih upita.

IZVORI FINANSIRANJA

Javno preduzeće „Palić-Ludaš“ je upravljač na pet zaštićenih područja u regionu Subotice, a jedno od njih je i PP „Palić“. Sektor zaštite prirode u Javnom preduzeću „Palić-Ludaš“ je organizovan u funkciji obavljanja upravljanja zaštićenim područjima. Stručna služba je zadužena za planiranje, programiranje, praćenje stanja, izveštavanje i nadzor nad radom čuvarske službe. Čuvarska služba obavljala je poslove čuvanja, praćenja stanja.

Табела прихода и расхода за заштићено подручје Парк природе „Палић“ за 2016. годину

I	ПРИХОДИ	
	Извори прихода	<i>Износ у динарима</i>
1.	Средства локалне самоуправе	5.250.000,00
	1.1. Град Суботица – Уговор број: II-401-608/2016 од 23.05.2016.	5.250.000,00
	УКУПНО ПРИХОДИ	5.250.000,00
II	РАСХОДИ	
	Врста трошкова	<i>Износ у динарима</i>
	A. Чување и одржавање заштићеног подручја	
	A.1. Чуварска служба	2.900.493,73
	A.1.1. Бруто зараде чувара	956.800,00
	A.1.2. Остали трошкови чувања заштићеног подручја (гориво, регистрација аута, службена одећа и обућа)	449.111,73
	A.1.3. Набавка резервних делова са услугом уградње и поправке чамаца, мотора, аутомобила, радних машина и др.	800.000,00
A.	A.1.4. Набавка службене одеће за чуваре заштићеног подручја (у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја „Сл. Гласник РС“ број 117/2014 и 93/2015)	694.582,00
	A.2. Одржавање заштићеног подручја	1.612.000,00
	A.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројекта, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	1.612.000,00
	B. Праћење и унапређење стања заштићених подручја	590.200,00
	B.1. Мониторинг (набавка опреме за реализацију снимања подручја из ваздуха)	157.000,00
B.	B.3. Мере активне заштите природе – набавка алата (моторне тестере, тримери, косилице, ситни алат)	433.200,00
	УКУПНО РАСХОДИ	5.102.693,73

